

باید سایه تظاهر و دروغ را از حوزه فرهنگ دینی زدود

یک پژوهشگر دینی با تشریح بخشی از خطبه فدکیه حضرت زهرا(س) به تبیین چهار گام اصلی در ارتقاء فرهنگ دینی جامعه پرداخت و گفت: اگر جایی غلط و شطط اتفاق بیفتد فریبکاری، مکر و دروغ در رفتار و گفتار باعث می شود...

یک پژوهشگر دینی با تشریح بخشی از خطبه فدکیه حضرت زهرا(س) به تبیین چهار گام اصلی در ارتقاء فرهنگ دینی جامعه پرداخت و گفت: اگر جایی غلط و شطط اتفاق بیفتد فریبکاری، مکر و دروغ در رفتار و گفتار باعث می شود ما نتوانیم در حوزه فرهنگ دینی رشد کنیم و اگر با این همه هزینه در مجموعه های مختلف فرهنگی اتفاقی نمی افتد بخشی از آن به خاطر این است که باید سایه تظاهرها، فریبکاری ها و دروغگویی ها را از حوزه فرهنگ دینی زدود.

حجت الاسلام مرتضی وافی عضو شورای فرهنگی مسجد جمکران در گفتگو با خبرنگار مهر پیرامون وضعیت فرهنگ دینی کشورمان گفت: در بحث فرهنگ اولین نکته مورد توجه بحث آموزش است و اولین مسئله جدی در تعلیم و تعلم، بحث ترویج و تبلیغ است.

تبلیغ و ترویج یک اصل در فضای فرهنگی است

وی افزود: با توجه به اینکه این ایام متعلق به صدیقه کبری فاطمه زهرا(س) است، برای روشن شدن این بحث خوانندگان را به خطبه فدکیه ایشان ارجاع می دهم. در میانه این خطبه حضرت زهرا(س) می فرماید: ... اَيْهَا النَّاسُ! اَعْلَمُوا اَنَّي فاطمة! بدانید من فاطمه هستم. خب آیا کسانی که در مسجد النبی(ص) بودند نمی دانستند حضرت زهرا(س) دختر پیامبر هستند؟ و با اینکه در مسجد پدرشان صحبت می کردند، نمی دانستند نام ایشان فاطمه است؟ چرا حضرت دو بار این جمله را تکرار می کنند؟ به نظر حضرت زهرا(س) به عنوان یک شخصیت محوری در مواجهه با فرهنگ نادرست آن زمان؛ این گام تبلیغ را برمی دارند. درست است که مردم می دانند چه کسی سن می گوید اما گام تبلیغ، ترویج، اعلان و اعلام یک اصل در فضای فرهنگی است لذا حضرت(س) دوباره متذکر می شوند.

مدیر دفتر توسعه فعالیت های مهدوی تأکید کرد: من به استناد این جمله می خواهم از شخصیت حضرت زهرا(س) و گفتارشان به عنوان الگو استفاده کنم که گام تبلیغ و ترویج جای خود را به عنوان گام اول در حرکات فرهنگی به ویژه فرهنگ دینی دارد. یعنی ممکن است غفلتها، جهالتها، کج فهمی ها، خود را به نادانی زدن ها، موانع اجتماعی، دل مشغولی ها و ... مانعی شود برای اینکه ما به مبانی و مسائل دینی آنطور که باید و شاید توجه نکنیم و متذکر بدانها دائما نباشم، که این نیازمند تبلیغ و ترویج دائمی است.

در فضای فرهنگ دینی باید هر نفر یک مبلغ باشد/باید حرکتهای فرهنگی مان منتسب به مبانی دینی و با عقبه فکری باشد

وی افزود: به نظرم اولین آفت و آسیبی که در فضای فرهنگ دینی به چشم می خورد به ویژه از سوی خود مردم این است که نسبت به امر تبلیغ غافلیم. من بر این باورم که «هر نفر یک مبلغ و هر روز یک تبلیغ» و ما نباید منتظر باشیم که قشر و گروه خاصی در فضای تبلیغ دینی وارد شود. زمانه الان به گونه ای است که در فضای فرهنگ دینی باید هر نفر یک مبلغ باشد و هر روز ما باید با یک تبلیغ روز خود را بگذرانیم. امر تبلیغ و ترویج دینی درست، در جامعه ما کمرنگ است و جای خود را در میان آحاد مردم چه به صورت گفتار و چه به صورت رفتار باز نکرده است.

حجت الاسلام وافی با اشاره به بخشی دیگر از خطبه حضرت زهرا(س) افزود: گام دوم در فضای فرهنگ دینی دقیقاً جمله بعدی حضرت زهرا(س) است که در ادامه می فرمایند: ... و ابی محمد(ص) ... یعنی پدر من محمد(ص) است. مگر آن جمعیت نمی دانست که پدر ایشان پیامبر اسلام هست؟ اما حضرت می خواهند به ما بیاموزند، ضمن اینکه خودشان به عنوان یک شخصیت محوری فرهنگ ساز در حوزه فرهنگ دینی جامعه حرکت می کنند، به ما می آموزند که حرکتهای فرهنگی مان ریشه دار، منتسب به مبانی دینی و با عقبه فکری و پشتیبانی مبانی دینی باید باشد. این بسیار مهم دارد و برای همین در سخنانشان خودشان را مرتبط به نبوت و رسالت می کنند یعنی کسی مثل حضرت زهرا(س) وقتی می خواهند در جامعه ورود پیدا کنند، می فرمایند بدانید من مرتبط با نبوت و رسالت هستم و من از پیش خودم حرف نمی زنم پدرم شخصیتی است که من فرزند این شخصیت هستم. این انتساب و ارتباط و این عقبه فکری و این حمایت فرهنگی برای حرکتهای فرهنگی جامعه لازم است و باعث می شود که از حرکتهای سلیقه ای، گروهی و جناحی و ... در حوزه فرهنگ دینی جلوگیری کنیم.

وی تصریح کرد: معتقدم هر کار فرهنگی در حوزه فرهنگ دینی از سوی هر کسی که انجام گیرد، اگر مرتبط و با یک عقبه فکری بر اساس مبانی دینی نباشد، در مردم بی تأثیر است، با اینکه ممکن است سرو صدایی به دنبال داشته و تأثیرگذاری ظاهری هم در پی داشته باشد، ولی از عمق برخوردار نیست و نمونه هایش را فراوان داریم که بودجه های آن چنانی در بسیاری از برنامه ها و حرکتهای فرهنگی هزینه می شود اما نتیجه قابل قبولی در حوزه فرهنگ دینی را نمی بینیم. و این یکی از آسیبهای حوزه فردی و اجتماعی در حرکتهای فرهنگ دینی است که صرفاً نگاه بنده متوجه متولیان فرهنگی و آموزشی و یا عناصر تأثیرگذار هم نیست و باید خود مردم نیز در این زمینه هشیار باشند.

برای نتیجه بخشی در هر حرکتی باید پایان و اولش یکی باشد

عضو شورای فرهنگی مسجد جمکران در ادامه گفت: سومین جمله که حضرت زهرا(س) فرمودند و می توان در برداشتن سومین گام در فرهنگ دینی از آن بهره جست این است که می فرمایند: اقُولُ عَوْدًا وَ بَدْءًا... هر کار و هر گامی که من فاطمه برمی دارم، آخرش با اولش یکی است. یعنی رنگ عوض کردن، به انحراف رفتن و ابتدای یک حرکت به ویژه در حوزه فرهنگی با نیت درست و با نشاط و با استقامت شروع کردن و در میانه راه و انتهای راه با یک ناامیدی و کسالت و بدون فکر و برنامه حرکت کردن با توجه به سخن حضرت زهرا(س) درست نیست. به نظرم می رسد یکی دیگر از آسیبهایی که در حوزه فرهنگ دینی دچار آن هستیم همین است و آدمها اسیر زندگی و خانواده می شوند که امری طبیعی است و معمولاً ابتدای کار را آدمها با برنامه ریزی و با نشاط و تلاش شروع می کنند اما پس از مدتی می بینیم وسط کار و آخر کار با شروع کار یکی نیست و آدمها مأیوس می شوند و رنگ عوض می کنند و آن علاقه ای که اول داشتند را از دست می دهند در حالیکه طبق فرمایش فاطمه زهرا(س) در حوزه فرهنگی هم نباید این اتفاق بیفتد یعنی اگر قرار است حرکتی شروع شود باید پایان و اولش یکی باشد و اینکه در اینکه در دعاها می گوئیم "اللهم اجعل عواقب امورنا خیرا" برای همین است که مهم عاقبت و ختم کار است بسیاری از آدمها هستند که خوب شروع می کنند اما خوب به پایان نمی برند.

وی تأکید کرد: و نکته آخر اینکه حضرت در این خطبه می فرمایند: وَ لَا اقُولُ مَا اقُولُ غَلْطًا، وَ لَا افْعَلُ مَا افْعَلُ شَطَطًا... این آسیبی است که در حرکتهای فرهنگی ما و در گفتارهای دینی ما به چشم می خورد که حضرت می فرمایند اینگونه نباشید. در بررسی که داشتم برای اینکه بفهمم که غلط و شطط آسیب می زند به حوزه فرهنگ دینی چند معنا را در این باره یافتیم.

غلط و شطط در فرهنگ دینی منجر به انحراف و بی اعتمادی می شود

حجت الاسلام وافی افزود: اولین مسئله آنکه اگر کاری در حوزه فرهنگ دینی انجام شود و غلط و شطط در آن اتفاق بیفتد، یکی از نشانه هایش این است که منحرف می شود و حرکت به بیراهه می رود. چرا این اتفاق می افتد؟ وقتی نگاه به آرمانها و اهداف پیش رو از یاد متولیان فرهنگی و آحاد جامعه برود طبیعی است که وقتی سر را بلند می کنیم می بینیم از هدف منحرف شدیم و حتی وقتی تند رفته ایم می بینیم بیشتر از هدف دور شده ایم. اینکه مقام معظم رهبری بر آرمانها، اهداف، چشم انداز، سیاست گذاری های کلی تأکید دارند برای همین است و اگر به اهداف اصلی توجه نداشته باشیم غلط و شطط در حرکتهای فرهنگی و در حوزه فرهنگ دینی اتفاق خواهد افتاد و اصلاً گاهی منکر به جای معروف و بالعکس می نشیند. بی توجهی به آرمانها و اهداف و مبانی به تدریج منجر به جابجایی منکر و معروف در جامعه می شود.

وی در ادامه یادآور شد: نکته دیگر در رفتار و گفتار غلط و شطط ظلم و جور است. کسانی که افراط و تفریط در حوزه فرهنگ دینی دارند همین زمینه ساز ظلم فردی و اجتماعی است و این مصداق غلط و شطط است. این بدرفتاری در حوزه گفتار و رفتار در فرهنگ ما باعث می شود که آن فرهنگ دینی ما بالهای خود را به درستی بر سر جامعه نگشاید. در حقیقت ظلم و بیداد می تواند در آحاد جامعه ریشه کن شود. چرا در دعای ندبه می گوئیم حضرت می آیند جور وعدوان را ریشه کن می کنند، این فقط در قبال دشمنان نیست بلکه در فضای جامعه و در رفتارهای فرد فرد ما و به ترتیب کسانی که مسئولیتی دارند همین ظلم و جور و بیداد به تناسب در حوزه فرهنگ دینی دیده می شود. یعنی ما نسبت به یکدیگر کم می گذاریم پس ظلم می کنیم، ما گاهی از هم غفلت داریم و فکر منافع شخصی مان به میان می آید پس ظلم می کنیم اینها همه مصداق غلط و شطط است.

این پژوهشگر دینی در تبیین تأثیر غلط و شطط در فرهنگ دینی گفت: آخرین نکته غلط و شطط فریبکاری و مکر و دروغ است. یعنی اگر جایی غلط و شطط اتفاق بیفتد فریبکاری، مکر و دروغ در رفتار و گفتار باعث می شود ما نتوانیم در حوزه فرهنگ دینی رشد کنیم. اگر می بینیم که برخی بی اعتمادی ها و یا کم اعتمادی ها به وجود آمده و یا برخی دین گریزی ها را در جامعه می بینیم و اگر با این همه هزینه ها در مجموعه های مختلف فرهنگی اتفاقی نمی افتد بخشی از آن به خاطر این است که باید سایه تظاهرات، فریبکاری ها و دروغگویی ها را از حوزه فرهنگ دینی زدود تا یک اتفاق درست در جامعه پیش آید و مردم اعتماد کنند.

لزوم ذهنیت سازی مفاهیم و معارف دین توسط مجموعه های دانش بنیان

وی در پاسخ به این سؤال که چرا بین اعتقادات دینی و رفتار مردم گاهی تناقض می بینیم؟ گفت: ما قبل از اینکه رفتار را در جامعه مورد بررسی قرار دهیم دو اتفاق دیگر باید توسط دو مجموعه در جامعه افتاده باشد تا ما در حوزه رفتار در فضای جامعه با برخی آسیبها و کج روی ها مواجه نشویم. رفتارهای جامعه به ویژه رفتارهای دینی، خاصه در حوزه تربیت دینی برای اینکه در فضای رفتاری آحاد جامعه ملکه شود وقوع دو اتفاق لازم است؛ اول ذهنیت سازی و ذهنیت بخشی نسبت به مفاهیم و معارف دین، این ذهنیت سازی و ذهنیت بخشی باید توسط مجموعه های دانش بنیان در جامعه شکل بگیرد. اگر ما الان در حوزه علوم انسانی مباحث و مبانی دینی، اخلاقی، تربیتی، اعتقادی دچار نقص هستیم و تولید علم در این حوزه ها در مجموعه های دانش بنیان، کرسی های نظریه پردازی و آزاداندیش دچار ضعف و نقصان هست برای این است که ما نتیجه آن را در حوزه رفتاری جامعه می بینیم.

حجت الاسلام وافی افزود: ما رفتارهای دینی را در حضور در مناسبات مذهبی مثل عاشورا، فاطمیه و رمضان پر رنگ می بینیم اما در رفتارهای اجتماعی دچار مشکل هستیم. علت وجود این نقاط قوت به خاطر این است که ذهنیت سازی در این موارد

درست صورت گرفته است. مثلاً در موضوع اعتکاف، عرفه، دعای ندبه یا دعای فرج که شاید 40 سال پیش چنین چیزهایی در جامعه ما نبوده، الان به عنوان یک فرهنگ درآمده است. به مجموعه های دانش بنیان روی این مفاهیم کار کردند و به فضای جامعه منتقل شده است.

مدیر دفتر توسعه فعالیت های مهدوی در پایان یادآور شد: پس گام اول ذهنیت سازی توسط مجموعه های دانش بنیان مثل دانشگاه و حوزه، گام دوم تنظیم نگاه و بینش و ارائه نگاه و بینش صحیح توسط متولیان فرهنگی و آموزشی و رسانه ملی است. اگر این مجموعه ها بتوانند وظیفه خود را به خوبی انجام دهند و از طریق هنر و رسانه نگاه و بینش صحیح و اصیل دینی را داشته باشند، ما اتفاق سوم را در حوزه رفتار اجتماعی و میان جامعه با کمترین آسیب و آفت را خواهیم داشت. اگر مقام معظم رهبری بعد از سالها اعلام می کنند فرهنگ مظلوم است، بنده معتقدم کسی که کم گذاشته آن دو بخش مورد اشاره است و مردم ما بیشترین نقش را در حمایت از این ماجرا داشته اند و اگر آن دو مجموعه های دانش بنیان مثل حوزه و دانشگاه، درست نقش خود را ایفا کنند- نه اینکه فقط در حوزه رفتار نقد کنند- و نیز متولیان فرهنگی و آموزشی و رسانه در قالب هنر و رسانه درست در انجام کارهای مربوطه گام بردارند، به نظرم اتفاقی که در جامعه خواهیم دید، اتفاق خوبی خواهد بود و لاقلاً این درجه از مظلومیت را در فرهنگ و به ویژه حوزه فرهنگ دینی مشاهده نخواهیم کرد.